

مافی مروّف پاراستنی حکومه ته کان نییه - حقوق الانسان لیست حکرا له حکومت:

مافی مروّف له دهو له تدا ، ره های حکومه ته کان نییه . بؤ نمونه حکومه ته کان ده توانن هه رچی یاسای هه لبراردنیان دهویت به پیتی سیستمی هه لبراردن به لیست یان هه لبراردنی تاکه که سی دایینی ، به لام مافی ته زویرکردنی دهنگی دهنگده رانیان نییه بؤ سه پاندنی خه لک له دژی خواستی هاوولاتیان .

نه رکی دهسه لاتدارانه ناسایش بپاریزیت و تومه تباران دهستگیر بکات، به لام مافی نه وهی نییه بنه ماله ی هه له اتبووکه تا خوی ته سلیمبه دهسه لات بکات، وهریان دهگریت

رهنگه حکومت نیت به هوی نه بوونی سه رچاوهی داراییه وه ناستی مافهکانی مروّفی نابووری و روشنبیری و کومه لایه تی جیبه جی بکات ، به لام رهنگه له سه ر بنه مای جیاکاری رهگه زی ، نایینی یان زمانه وانی له نیوان هاوالاتیاندا خزمه تگوزاریهکانی دابین نه کا .

مافی مروّف سه ر به کومه لگه ی جیهانی مروّفه - حقوق الانسان ملک له مجتمع الانسانی العالمی:

دیاره له سه ره وه ش و مهسه له ی مافی مروّف سه ر به کومه لگای جیهانی مروّفه و پاراستنی نه و رژیمنه نین که به نازادی ته واوی خویان وهک له مهسه لهکانی تری ناوخودا کاری تیا دهکن .

سه ربه خوی نه و کونوسیونه مافی مروّفه له سیسته می یاسایی نیوده و له تی - سمو اتفاقیات حقوق الانسان فی النظام القانوني الدولي:

په یماننامه نیوده وه له تیه کان ، هه ر بابه تیکیان بیت ، پیوه ره یاساییه نه ته وه ییهکانی دهو له تان ته جاوجی بکه ن ، هیچ لایه نیک دهو له ت بؤ په یماننامه یه کی نیوده وه له تی مافی مروّف یان کهسانی تر ، رهنگه پابه ندیبت به وبرگانه ی یاسا نیشتمانیه که ی خوی له پابه ندبوونهکانی بؤ کونوسیونه که جیا ده کاته وه یان خوی له جیبه جی کردنی و ریژگرتیان دوور خه تته وه .

شۆئىنى پەيماننامەكانى مافى مروۇف لى ياسا نەتەوھىيەكاندا - مكانة اتفاقيات حقوق الانسان في القوانين الوطنية:

پىنگەي ولاتان لىسەر نەم پىرسە دابەش بوو بەسەر:

- 1- نەو ولاتانەي كە پەيماننامەكانى مافى مروۇف لىسەرەو و لى سەرەو دەستورى نەتەوھىيە خۇيان، وەك ھۆلەندا، پىدەبەخشىت
- 2 - نەو ولاتانەي كە رىكەوتنامەي مافى مروۇف دەكەن بەھاي بەرزتر لى ياسا دانانە ئاسايەكانيان و كەمتر لى دەستور، وەك يۇنان، بەنجىكا، فەرەنسا، ئىسپانيا و سويسرا .
- 3 - نەو ولاتانەي كە رىكەوتنامەي مافى مروۇف دەكەن يەكسانبەن بە ياسادانانى ئاسايە خۇيان، وەك ئەلمانيا، ئىتاليا، مىسر، بەجرەين و توركيا .
- 4- نەو ولاتانەي كە پەيماننامەكانى مافى مروۇف دەكەن ھاوتاي دەستورن، وەك نەمسا،
- 5 - نەو ولاتانەي كە بەھاي رىكەوتتەكانيان لى دەستورەكانيان دىارى نەكردوو، وەك ئوردن .

پۆلىنكردى مافەكانى مروۇف - التصنيفات المتبعة لحقوق الانسان:

ھەندىك لى ھەرە ديارەكانى نەم رىزبەندىيانە ئەمانەن:

يەكەم - دابەشكردى بەپى بابەتەكەي بۆ مافە مەدەنى و سىياسىيەكان (نەوئى يەكەم) و دىكەي ئابوورى و كۆمەلايەتى و رۆشنىبىرى (نەوئى دوووم) .

مافەكانى نەوئى دوووم لى سەدەي بىستەمدا ئەدايك بوون، بەتايبەتى شالىبارى دواي جەنگى جىھانى دوووم، لى كاتىكدا كە مافەكانى نەوئى يەكەم لى بەياننامە و بەنگەنامەكانى مافى مروۇف لى سەدەكانى 8 و 19 دا نامادە بوون .

دووم - مافە سەرەتايىيەكانى مروۇف (رەھا) و مافە ئاسايەكان (نەك رەھا)

دەستەواژەى " مافە بنەرەتییەکان " لە زیاتر لە شوێنیک لە پەیماننامەى UN ، بەیاننامەى جیهانى مافى مرۆف و دوو پەیماننامەى نیۆنەتەووییدا هاتوو . لەگەڵ ئەوەشدا ، ئەم دابەشکردنە لە رەخنەش نەترازاو ، بەو هۆبەى کە هەموو کۆنوسومیتتەکانى مافى مرۆف چوار ماف هاوبەش:

1- مافى ژيان

2- قەدەغەکردنى ئەشکەنجە و چارەسەرى تری درندانە

3- قەدەغەکردنى کۆبلايەتى

4- نەگەراندەوى یاسای هکانى پێسدا

سێبەم : دابەشکردنیان بەسەر مافە تاکەکەسى و کۆمەڵە مافەکانى تری گروپەکان

مافى تاک بۆ تاک سەلمینراو و دەتوانیت لەسەر پێى خۆى وەرزشیان بکات ، وەک مافى ژيان ، مافى تايبەتیبوون ، مافى مۆلكايەتى ، مافى يەكسانی و ناجیاكارى .

مافى بەكۆمەڵ بۆ تاک سەلمینراو ، بەلام راینانیان تەنیا ئەلایەن کۆمەڵێک کەسەووە یان لە رینگەى میانەرەویکی دەستەجەمەکی وەک مافى خویندن و مافى مانگرتن و نازادیهکانى سەندیکایى بازرگانى ناسان دەکریت مافى گروپەکان دابەشکراون بەسەر مافى هاوسۆزدا ، کە مافینک بۆ کۆمەڵەکە سەلمینراو وەک ، بەو جۆرەى کە کەسى ئەم مافانە دەستەى سەر بەخۆبە ئەو تاکانەى کە سەر بەوون وەک مافى ناشتی و مافیک بۆ ژینگەبەهەکی پاک .

مافى نابوورى و کۆمەڵایەتى و فەرھەنگى - الحقوق الاقتصادية والاجتماعية والثقافية :

1. مافى کارکردن

2. مافى پینکھینانى سەندیکای سەندیکایى

3. مافى مانگرتن

4. مافى ناسایشى کۆمەڵایەتى

5. پاراستنى خیزان

6. پێوانەى پێویست بۆ ژيان

7. ناستى تەندروستى

8. مافى خویندن و پەروردرە

9. مافی کولتوور

10. مافی پاكوخاوينی ژینگه ی بن پيسبوونی ژینگه

مافه مهدهنی و سياسییه كان - الحقوق المدنية و الحقوق السياسية :

جیاوازی نیوان مافه مهدهنی و سياسییه كان:

1- مافی سیاسی سنوورداره به نیشتیمانپهروهان، بو بیگانه ناسه لمینریت، له کاتیگدا مافی مهدهنی تاکه كان، جا نیشتیمانپهروهان بن یان نا، سوورن له سه ر نه وهی كه توانایان هه یه چالاکي ناسایی خویمان (وهك مافی خیزان، مافی دارایی و مافی فكري) به كار ببهن

2 - مافی سیاسی مافی پاک نییه ، به ئكو تیکه نه به ئهرك ، وهك مافی دهنگدان .